

[Fraenkel.]

klar, saadan som den er kommet til at ligge efter Krigen, og det er det, jeg vil forsøge paa at gøre i Dag.

Jeg ser her bort fra alt, hvad der i sig selv kan være stort, f. Eks., at der er ødelagt og klattet væk en tre—fire Hundrede Mil-liarder; jeg ser bort fra Inflation og Deflation og alle de Ulykker, vi har oplevet, og jeg fæster kun Blikket paa de betydningsfulde Faser, som har afløst hinanden, og som har blivende Betydning for vort og andre Landes Økonomi. Vi har efter min Mening efter Krigen passeret tre saadanne Faser; den ene Tidevandsbølge har rejst sig over os efter den anden; og hver af dem har givet os saa meget at bestille i Øjeblikket, at det ikke er saa underligt, at vi har glemt den, der laa forud for den.

Jeg vil nu forsøge at henlede Opmærksomheden paa dem og først og fremmest paa det, der altsaa er blivende. Det er dette, at Europa blivende har mistet Markeder. De Markeder, det levede af, og som har skabt det nuværende Europa, og som det har eksisteret ved, er i Vigen af naturlige Grunde, og dette i Forbindelse med, hvad man kalder de tekniske Fremskridt, med den stærke Rationalisering, som man nu kalder det, den stærke Koncentration, det er det, Arbejdsløsheden rundt omkring i Europas Lande i første Linie skyldes. Men jeg beder ærede Medlemmer lægge Mærke til, at denne stærke Koncentration, som vi har kendt gennem en Aarrække, denne Rationalisering af Bedrifterne, har et andet Motiv nu, end den havde tidligere; tidligere havde den et ganske naturligt Motiv, fordi den havde sin ganske naturlige Forudsætning, nemlig den, at Markedet var *stigende*, det var netop Grunden til, at der maatte finde en teknisk Udvikling Sted. Nu er Markedet *vigende*; hin Forudsætning for det tekniske Fremskridt er altsaa taget bort, alligevel oplever vi fra Dag til Dag nye Udtryk for dette Fremskridt. Det beror paa, at man med alle Midler vil forsøge at sikre sig i den skærpede Konkurrence, som netop er betinget af det vigende Marked. Hvad der altsaa før skabte almindeligt Liv og Blomstring, det skaber nu et foreløbigt Liv for nogle enkelte, stærkt koncentrerede Bedrifter paa Bekostning af en hel Mængde andre. Det er blot dette skiftende Motiv, jeg vil gøre opmærksom paa, og som enhver, der tænker over Sagen, vil indrømme mig er til Stede.

Jeg har her nævnt den første store Kalamitet, Europa blev stillet overfor, og som bragte det og dermed os ind i en helt

ny Verden. Da jeg første Gang fremdrog disse Ting, kunde jeg ikke rose mig af, at mange var af samme Opfattelse, men nu er det anderledes, nu diskuteres dette Forhold rundt omkring. De kan læse hele Bind om det, f. Eks. i „Weltwirtschaftliches Archiv“, der vel er det førende Tidsskrift i disse Spørgsmaal. Det er i Virkeligheden det samme, der ligger til Grund for den store økonomiske Kommission, der er nedsat i England, det er det samme, som den tyske Regering har ladet behandle i en Kommission. Og endelig har Folkeforbundet i sine sidste Beretninger om, hvad der var Grunden til de Ulykker, der var over Verden for Øjeblikket, ogsaa nævnt dette, men det er her *sidestillet* med en hel Mængde andre Ting, hvilket efter min Mening er forkert, for dette er noget fuldkomment fundamentalt, i hvert Tilfælde for Europas Vedkommende. Dette ulykkelige Forhold er altsaa ikke svævende, det hører ikke til dem, om hvilke man kan sige, de er i Bevægelse, for det ligger fast, men henover det er der saa rullet en ny Tidevandsbølge, idet vi pludselig staaer overfor et Fald i Prisen paa Landbrugsprodukterne, som er rent ud katastrofalt. Jeg skal blot nævne et enkelt Tal, som belyser, hvad dette Fald betyder. Vi har i Nordamerika en bestemt Hvedetype, der er en Verdenstype. Den falder fra en Gennemsnitspris i 1927 af 148³/₈ Cent pr. 60 kg ned til 50³/₈ Cent, Faldet udgør altsaa omtrent ²/₃ af Prisen, og vi har af det ærede Medlem Hr. Madsen-Mygdal hørt dette Prisfald udtrykt for flere af de danske Hovedvarer, som vi afsætter. Vi staaer altsaa her overfor en Kalamitet af den allerstørste Betydning, ikke mindst for et Land som dette, der i den Grad lever af sin Landbrugsudførsel, som vi gør. Det forekommer mig, at dette Spørgsmaal ikke er tilstrækkeligt undersøgt; endogsaa i det ærede Medlem Hr. Madsen-Mygdals Tale fremkom der en Udtalelse, som jeg vil anholde, fordi den ved hele den Maade, hvorpaa den blev fremsat, i Grunden tog Luven fra, hvad det ærede Medlem i øvrigt havde sagt. Han siger Sp. 102: „Man maa ikke glemme, at Begivenhedernes Udgangspunkt er Sterlingfaldet“; men det er ikke rigtigt, det er ikke Begivenhedernes Udgangspunkt. Da Udtalelsen faldt, slog den mig, som sad og hørte paa den, meget stærkt, saa stærkt, at jeg gik hen og læste Talen igennem, da vi havde faaet Fortrykket, og jeg saa da, at det ærede Medlem naturligvis ikke har ment Udtalelsen saaledes, som den faldt, for gennem hele hans Tale gaar det, at han meget godt ser, hvorledes det er *Prisfaldet*